

o czynnościach Wydziału krajowego.

I.

Dyplom cesarski z d. 20. października 1860 r. zwiastował krajom Państwa Austriackiego początek nowej ery istnienia ich politycznego. — W ślad za tym upominkiem, który ludy Cesarstwa nie bez tęsknego oczekiwania powitały, ogłoszono d. 26. lutego ustawy zasadnicze, a na podstawie obudwóch tych dokumentów zwołane zostały Sejmy krajowe. Rozpoczęcie Sejmu galicyjskiego, który pierwotnie miał być zagajony d. 6. kwietnia, odroczone do d. 15. t. m. — Istotnie dzień ten stał się zaraniem nowego życia politycznego w naszej krainie: Sejm będący przedstawicielem potrzeb mieszkańców ziemi naszej, spróbował zaraz sam stawić kroki na drodze ordynacyą krajową wytkniętej: w krótkim przebiegu dni kilkunastu dotknął on wiele żywotnych kwestyj krajowych, wynarzył wiele życzeń, których rozwiązanie i ziszczenie ma być zawiązką lepszej dla kraju doli. On wybrał z łona swojego wydział, i jemu sprawy, które w głównych tylko zarysach mógł nakreślić, w tym celu przekazał, by one tenże Wydział należycie wyświecone i obrobione przynależnym władzom przelożył, i te władze z istotnymi wymaganiami naszego kraju zapoznał, jego imieniem domagając się ulgi i pomocy. — Gdy Wydział krajowy tak ważne ma do spełnienia zadanie, łatwo można wytłumaczyć skierowaną nań uwagę powszechną, i owo zajęcie, z jakim nieobojętna na dolegliwości współziomków publiczność śledzi wszelkie kroki onego, i skwapliwie chwyta wiadomości o działaniach, jakich dokonać mógł w wymierzonym prawami zakresie.

Będąc bliskimi źródła i mogąc być pouczonymi o rzetelnym stanie rzeczy, mniemamy działać w interesie prawdy, i w interesie ziomków o sprawy krajowe dbałych, jeżeli w niniejszem piśmie od czasu do czasu w miarę jak Wydział krajowy w urzędowaniu swoim postępować będzie, idąc w ślad za nim, umieszczając będziemy wiadomości o ważniejszych jego czynnościach.

Tym sposobem dając rozgłos pewnym jego działaniom, spodziewamy się sprawić, iż zamilkną głosy roznoszące w kraju i poza krajem wiadomości, w mętnych czerpane źródłach, i nie znajdą pola domysły, lęgnące się pospolicie wtedy, gdy prawda ani sama się nie wyjawia, ani komu dozwala zemknąć otaczającej ją nieprzejrzystej zasłony.

Mówić tedy będziemy o ważniejszych sprawach Wydziału krajowego, któremi wedle ustaw zajmować się może i powinien.

Sprawy, które wchodzą w zakres Wydziału, są wyrażone w ordynacyi Sejmowej; są one:

A. albo takie, które Wydział wykonywa jako pośrednio od Sejmu jemu przekazane;

B. albo takie, które nań bezpośrednio zdane są z mocy ordynacyi Sejmowej.

Pomiędzy sprawami B. występują także owe, które niejako otrzymał w spuściźnie po byłym Wydziale Stanowym. Odnoszące się tu postanowienia ordynacyi krajowej, zawarte są w rozdziale II. tej ordynacyi, opiewającej o zakresie działalności Reprezentacyi krajowej t. j. Sejmu krajowego (§§. 16—25) i Wydziału krajowego (§§. 26—32.)

A. Między uchwałami Sejmowemi czytamy następujące:

I. Uchwalono poruczyć Wydziałowi krajowemu bliższe określenie normy, jakim sposobem i w którym czasie zastępcy członków Wydziału krajowego płacę pobierać będą. (Posiedzenie z d. 22. kwietnia r. b.)

II. Uchwalono:

1. Wydział Sejmowy za porozumieniem się z rządem, odbierze w swój zarząd te fundusze i Zakłady krajowe, które dotąd zostawały pod bezpośrednim zarządem rządu, a podług statutu krajowego mają przejść pod zarząd Sejmu krajowego;

2. Wydział odbierze sprawy wskazane §. 29. Statutu krajowego od dotychczasowego Wydziału Stanowego, również odbierze i tymczasowo wykonywać będzie czynności statutami galic. stan. Towarzystwa Kredytowego Wydziałowi Stanowemu przekazane;

3. Wydział przedstawi, żeby wszelkie sprawy dotyczące szlachectwa przydzielone zostały tymczasowo Sejmowi, a po uzyskaniu najwyższej uchwały odbierze metryki i archiwalia szlacheckie, i tymczasowo prowadzić będzie te same w sprawach szlacheckich czynności, które dotąd Wydział Stanowy prowadził. (Posiedzenie z d. 23. kwietnia r. b.)

III. Sejm uchwalil poddać następującą ustawę pod najwyższą sankcyę:

1. Członek Sejmu nie może być za swoje czynności czyto w Izbie, czy w Wydziale Sejmowym poszukiwanym, ani w jakikolwiek sposób do odpowiedzialności pociąganym.

2. Członek Sejmu nie może być od dnia, w którym ogłoszone będzie zwołanie Sejmu przez cały przeciąg posiedzeń bez wyraźnego zezwolenia Sejmu poszukiwanym, ani aresztowanym, wyjąwszy w razie schwywania na gorącym uczynku;

3. Sejmowi przysłuza prawo zażądać uwolnienia członka uwięzionego;

4. Swobodne ogłaszanie czynności Sejmowych zapołączeniem druków i innych środków rozpowszechnienia jest dozwolone; dlatego przesyłający, drukarz, wydawca, i nakładea nie mogą być pociągani do odpowiedzialności, ani też karani zaborem pisma. (Posiedzenie z d. 24. kwietnia r. b.)

IV. Zapadła Uchwała:

A. upoważnić Wydział Sejmowy:

1. do przybrania tymczasowo urzędników pomocniczych i kancelaryjnych w miarę potrzeby;

2. do opędzenia z funduszków krajowych wszystkich wydatków na wynagrodzenie wspomnianych urzędników, i na inne potrzeby Wydziału.

V. Zapadła uchwała następującej osnowy:

1. ażeby od następnego roku szkolnego t. j. od 1. października r. b. język polski w wszystkich trzech wydziałach świeckich uniwersytetu krakowskiego i we wszystkich przedmiotach był zaprowadzonym;

2. ażeby, dopóki ta uchwała Sejmowa nie otrzyma najwyższej sankcyi, wszyscy profesorowie dokładnie po polsku nie umiejący według postanowień Najjaśniejszego Pana

z d. 9. I-go 1861. profesorami język polski dokładnie znającymi zastąpieni zostali;

3. ażeby reskrypt wysokiego Ministerstwa Stanu z d. 13. lutego 1861 r. zarządzający zaprowadzenie języka polskiego w wykładach uniwersytetu krakowskiego w Dziennikach Państwa i rządowych ogłoszony został. (Posiedzenie 24. t. m.)

VI. Uchwalono, ażeby nafta uważana była jako nie należąca do regaliów górniczych, i ażeby rozporządzenie ministeryalne z d. 16. listopada 1860 l. 32782, które naftę uważa za należącą do regaliów, zostało cofnięte.

VII. Uchwalono wnioski podane Sejmowi w najrozmaitszych przedmiotach odesłać do Wydziału krajowego, bez bliższego oznaczenia, co z nimi ma zrobić, z zastrzeżeniem jednak zdania sprawy Sejmowi. (Posiedzenie z d. 26. kwietnia r. b.)

Poleceń powyższych, które zpośród innych wypisaliśmy z protokołów Sejmowych *), dopełnił Wydział krajowy w sposób następujący:

Do I. Na posiedzeniu Wydziału krajowego uchwalono względem odjęcia płacy rzeczywistym Członkom Wydziału, a naznaczenia onej zastępcom, co następuje:

a) Rzeczywisty Członek Wydziału przestaje pobierać płacę, jeżeli dla stanu zdrowia dłużej niż przez trzy miesiące nie pełni swego urzędowania, lub jeżeli z innej przyczyny prywatnej dłużej niż przez jeden miesiąc na urlopie zostaje;

b) Zastępca rzeczywistego Członka Wydziału krajowego pobiera płacę równą płacy Członków Wydziału krajowego od dnia wstąpienia do Wydziału za cały czas zastępstwa; pobiera oraz wynagrodzenie kosztów podróży tam i na powrót w kwocie 1 zlr. w. a. za każdą milę odległości miejsca jego zamieszkania ode Lwowa.

Uchwała ta, której powzięcie zależało od Wydziału, posłuży mu dotąd za prawo postępowania przy wydarżających się wypadkach zastępstwa. Będzie ona podana do wiadomości najbliższego Sejmu.

Do II. Ażeby utorować sobie drogę do odbioru funduszków i zakładów krajowych, które zostawały i dotychczas zostają pod bezpośrednim zarządem c. k. Rządu, a podług ordynacyi krajowej przejść mają pod zarząd Sejmu krajowego, Wydział krajowy zażądał pod d. 8. maja r. b. od c. k. Namiestnictwa szczegółowych wykazów pomienionych funduszków i zakładów; tudzież zapytał, jakim sposobem toż Namiestnictwo zamierza wykonać oddanie funduszków i zakładów. — Jeżeli uprzednie dokładne porozumienie się obudwóch stron dla samej rzeczy było potrzebnem, toć byłoby wielce przydatne Wydziałowi dostarczenie mu dat, któreby mu ułatwiły pogląd na rozległość przyszłej jego działalności. Na danych takich się opierając, zdołałby także Wydział ułożyć sobie etat urzędników dla buchalteryi i kasy, i oglądnać się za pomieszczeniem w odpowiednich lokalnościach tak biór swoich jakoteż dopiero nazwanych urzędów pomocniczych.

Na to zapytanie odpowiedziało Prezydium c. k. Namiestnictwa, jako oddanie funduszu krajowego (domestykalnego) i indemnizacyjnego nie ulegnie żadnym trudnościom, i nastąpi po zlikwidowaniu funduszków za udziałem c. k. Izby obrachunkowej. Przytem dodało Prezydium Namiestnictwa, iż rozumie się samo przez się, że wraz z temi

funduszami przejdą na nową administracyę wszystkie ciężary i obowiązki które z niemi są połączone. Dla przyszłej administracyi funduszu indemnizacyjnego pozostaną jako niezmienna modła wydane pod tym względem przepisy i instrukcyje, plan amortyzacyjny i t. d. Ani może Wydział Stanowy uważać za uchylony wpływ rządu na zarząd tym funduszem i na prowadzenie ksiąg kredytowych przez nadworną centralną Izbę obrachunkową, ustanowioną dla kredytu Państwa (Staatskredits- und Zentralhofbuchhaltung). Fundusz indemnizacyjny ponosić ma także i na przyszłość kosztą zniesienia i regulacyi ciężarów gruntowych na podstawie uchwalonego budżetu. Także judykatura w sprawach indemnizacyi, tudzież zniesienia i regulacyi ciężarów gruntowych pozostanie przy władzach rządowych. Ponieważ pobór dochodów funduszu krajowego i indemnizacyjnego odbywa się razem z podatkami rządowymi, więc choć zarząd temi funduszami przejdzie na reprezentacyę krajową, mimo to udział urzędów podatkowych i kas publicznych, niemniej Izby obrachunkowej nie dozna żadnej zmiany, dopóki w tej mierze Sejm na podstawie ordynacyi krajowej innych nie uchwali zarządzeń. — Atoli Ministerjum Stanu zezwoliło jak najchętniej, ażeby pomienione urzędy tudzież urząd budowniczy były w czasie przechodowym w razie potrzeby Reprezentacyi krajowej pomocnemi. Co się tyczy oddania funduszków i zakładów, gdzieby zachodziła wątpliwość, azali do krajowych policzone być mają, Ministerjum Stanu poleciło Namiestnictwu, aby porozumiawszy się co do czasu i sposobu oddania ich Wydziałowi z tymże Wydziałem, rzecz onemu Ministerjum do rozstrzygnięcia przelożyło.

Do spraw, względem których będzie potrzebne także rozstrzygnięcie, należy także orzeczenie względem budowy publicznych.

Aby przybliżyć chwilę (mówi dalej Prezydium Namiestnictwa), w którejby fundusz krajowy i indemnizacyjny Galicyi Wschodniej Wydziałowi krajowemu oddany, pertraktacye zaś względem oddania innych funduszków, tudzież zakładów i budowli kosztem kraju podejmowanych załatwione, a przeto Wydział krajowy jak najrychlej wprowadzony być mógł w zakres działalności, onemu wedle ordynacyi krajowej przynależny, wysadziło Prezydium Namiestnictwa komisję pod kierunkiem P. Rady Dworu Piwockiego, do której należą referencyi spraw specjalnych, a w której udział mieć będą urzędnicy c. k. Prokuratury Skarbu i c. k. Izby rachunkowej. Do tej komisyi przyzwany został Wydział krajowy. Toż Prezydium oświadczyło przytem, jako jest jego życzeniem sprawę tę, byle nie ucierpiała na tem gruntowność i dokładność, tak przyspieszyć, iżby przynajmniej zarząd funduszu krajowego mógł przejść na Wydział krajowy z następującym kwartałem administracyjnym. Pismo to zamyka uwaga, że dotychczasowa kompetencya władz politycznych co do spraw kultury kraju, spraw kościelnych i szkolnych, co do obowiązku dawania podwód, zaopatrywania i kwaterunku wojska pozostać ma nie naruszoną, póki w drodze ustawy zmiany nie nastąpią; wszakże Wydział krajowy nie zostanie bez wpływu na te sprawy, o ile do osiągnięcia tych celów przyczynia się fundusz krajowy, lub o ile już na te sprawy miała wpływ dotychczasowa reprezentacya Stanowa.

W sprawach gmin pozostanie także kompetencya władz politycznych w swej mocy, póki inakże nie nastąpi rozporządzenie.

Takie samo porozumienie z Wydziałem krajowym zostało poleconem także i co do sposobu oddania mu w za-

*) Ob. Protokoły Sejmowe drukowane osobno z każdego posiedzenia, tudzież Sprawozdania stenograficzne.

urząd funduszu indemnizacyjnego Galicyi, Zachodniej i Krakowa, w którejto sprawie także Ministerjum Stanu zażądało sobie ostateczne rozstrzygnięcie.

O wynikłościach tego rokowania będzie później mowa; nateraz zaś tylko na tej się wiadomości ograniczamy, iż Wydział krajowy zastępować mają przy tej komisji, która działania swoje d. 6. lipca r. b. rozpocznie, dwaj Członkowie Wydziału: mianowicie PP. Krański i Smarzewski mają być obecnymi przy zagajeniu posiedzeń, zaś na czas późniejszy delegowanym został jako stały Członek komisji P. Sewer Smarzewski, zaś jako drugi Delegat ze strony Wydziału przystępować będzie każdym razem ten Członek, który z urzędu załatwia w tymże Wydziale sprawy, odnoszące się do poszczególnych funduszków i zakładów, których oddanie będzie właśnie przedmiotem rokowań komisyjnych.

Do II. Poleceniu Sejmu co do odbioru czynności od byłego Wydziału Stanowego, niemniej co do odbioru funduszków, którymi ów Wydział zawiadował, uczynił zadość Wydział krajowy. Rozpoczęto i przeprowadzono tę sprawę w sposób następujący:

Ordynacya krajowa przekazała §m 29. Wydziałowi krajowemu wszelkie czynności byłego Wydziału Stanowego, o ileby takowe na inne organa nie były przeniesione, albo skutkiem zmiany stosunków zupełnie uchylone. Działalność dawnych Sejmów ustroju Stanowego, tudzież nieustającego Wydziału Stanów miała swą podstawę w patentach z d. 13. kwietnia 1817. — Były Wydział Stanów mógł się domniemywać, że przedewszystkiem do spraw Towarzystwa Kredytowego, które on ze swego stanowiska jako Komisya Nadzorcza w skutek najwyższego patentu z dnia 3. listopada 1841 załatwiał, nie mniej co do utrzymywania w ewidencji imion szlacheckich, wyrażone w powołanym §. 29. ordynacyi ograniczenia odnosić się mogły. I dlatego wezwał jeszcze zapytując przełożone władze, które to czynności miałyby przejść na inne organa, postawił w szczególności pytanie: „Jakim organom ma oddać sprawy nadzoru Towarzystwa Kredytowego, i sprawy odnoszące się do utrzymywania w ewidencji metryki szlacheckich.“

Ministerjum Stanu, odpowiadając na zapytanie Wydziału Stanów, poleciło co do pierwszego punktu oznajmić, że gdy dawna ordynacya Stanowa, na której oparte są ustawy galicyjskiego stanowego Towarzystwa Kredytowego, jest zniesioną, przeto nie można zapoznać potrzeby zmiany tych ustaw, ani takowe zmiany na czas późniejszy odłożone być mogą.

Ministerjum uznało przeto za stosowne w tym celu zwołać Walne Zgromadzenie właścicieli dóbr tabularnych galicyjskich i bukowińskich, wszystkich ich bowiem uważało w tej sprawie interesowanymi, już że są w części rzeczywistymi uczestnikami Towarzystwa Kredytowego przez zaciągnięcie pożyczek, już że są poręczycielami funduszem domestykalnym, już wreszcie, że na wszystkich dobrach galicyjskich i bukowińskich hipoteka zapisana została.

Za najsposobniejszą porę do zwołania Walnego Zgromadzenia uznano czas, w którymby Towarzystwo gospodarskie było, jak to się peryodycznie dzieje, zebraniem dla obradowania nad sprawami swojemi.

Udzielając tej odpowiedzi Prezydum Namiestnictwa oznajmiło, jako ma sobie poleconem donieść Ministerstwu o chwili, kiedy toż Towarzystwo będzie się miało zgromadzić, ażeby upoważnienie do narad nad potrzebami Towarzystwa Kredytowego mogło być uzyskanem.

Wszakże, jakiebykolwiek powzięte być miały uchwały względem zmian w postanowieniach co do rękowania funduszem domestykalnym, do takowych zawsze potrzebną będzie zgoda Sejmu, albowiem wedle ordynacyi krajowej

§§. 20. i 21. przechodzi na tenże Sejm zarząd majątku krajowego, do którego należy fundusz domestykalny, jak niemniej zarząd sprawami kredytu i sprawami długów.

Ponieważ dokonania takich zmian na podstawie wniosków czyli uchwał Walnego Zgromadzenia oczekiwano od nieco dalszej przyszłości, przeto okazała się potrzeba zarządzeń chwilowych, izby po zatamowaniu działalności dawnego Wydziału Stanowego załatwianie spraw Towarzystwa Kredytowego nie doznało szkodliwej dla interesentów przerwy.

Wszakże pod tym względem widziało Ministerjum Stanu Towarzystwo Kredytowe zupełnie ubezpieczonem, gdy w statutach tegoż Towarzystwa znajdują się warunki nieprzerwanego istnienia organizmu Dyrekeyi, a czynności Komisji Nadzorczej wedle nowej ordynacyi przejść mają na Wydział krajowy. W okoliczności, iż ten nowy Wydział nie koniecznie składać się będzie z właścicieli dóbr tabularnych, nie widzi Ministerjum żadnej przeszkody ani obawy, albowiem i w dawnym Wydziale Stanów nie zasiadali sami tacy właściciele, a przecież bezpieczeństwo Towarzystwa Kredytowego w żadnej mierze nie cierpiało na tem.

Gdy więc działania Dyrekeyi Towarzystwa Kredytowego nie doznają przerwy, niemniej też działania Komisji Nadzorczej tymczasowo zdane na Wydział krajowy, pójdą zwykłym torem, a względem odpowiednich zmian w postanowieniach ustawy oczekiwano uchwał Walnego Zgromadzenia, przeto uchylwszy wątpliwości które się nasuwały, dopełnił Wydział Stanów dnia 8. maja 1861. aktu zdania urzędowania Komisji Nadzorczej, którem od zaprowadzenia Towarzystwa Kredytowego t. j. od r. 1842, się zajmował, i oddał protokolarnie wszelkie akta i księgi, do spraw Towarzystwa Kredytowego należące.

Od tego też czasu załatwia Wydział krajowy także czynności, z stosunku z Towarzystwem Kredytowym wypływające.

Co się tyczy drugiego wątpliwego pytania, azali nowy Wydział krajowy zajmować się będzie załatwianiem spraw szlacheckich, t. j. wydawać certyfikaty szlachectwa osobom udowodniającym pochodzenie swoje od przodków legitymowanych, i wykazy tych legitymowanych imion utrzymywać będzie w ewidencji, odrzekło Ministerstwo Stanu wręcz, jako przelanie tych czynności na Wydział krajowy ze względu na jego elementa składowe dopuszczone być nie może, i postanowiło, że metryki szlachty i akta odnośne temuż Wydziałowi wprawdzie do przechowania oddane, atoli czynności w tym względzie do dalszego postanowienia na tem ograniczone być powinny, izby z nich pilniejsze załatwiałoby c. k. Namiestnictwo, a mniej pilne, aby czekały, dopóki kwestya kompetencyi rozstrzygniętą nie zostanie.

W skutek tego zlecenia oddał dawny Wydział Stanowy metryki szlachty galicyjskiej i bukowińskiej i akta do tego przedmiotu się ściągające do przechowania Wydziałowi krajowemu, a czyn oddania dokonano d. 31. maja 1861.

Gdy tak załatwione zostały sprawy z wątpliwej ich strony poruszone, zdanie wszelkich innych czynności uskutecznił równocześnie Wydział Stanowy, t. j. zakończywszy wszelkie sprawy, których załatwienie należało do niego, protokolarnie oddał akta i zarząd funduszków, którymi w poruczonem sobie zakresie urzędowania swojego zawiadował.

Fundusz domestykalny podczas oddania wedle wykazów przez Izbę Rachunkową i Kasę główną krajową sporządzonych, wynosił w obligacyach publicznych 39,307 złr. w. a., a w gotowiznie, na systemizowane, bieżące wydatki przeznaczony 18,152 złr. 26 1/2 kr. w. a.

W powyżej, w obligacjach publicznych wykazanej summie 39,307 złr., znajduje się summa 28,406 złr. 57 kr. w. a. jako obcy depozyt zapisana, która ma w części swoje przeznaczenie na utworzenie Szkoły kucia koni we Lwowie.

Oddając Wydział Stanów Wydziałowi krajowemu fundusz domestykalny, zauważał, że obecnie ten fundusz ma w skutek prawomocnych zobowiązań się Stanów obowiązek wypłacania rocznie 10,653 złr. 20 kr. w. a., dalej, że płace byłych Deputatów Stanowych z końcem maja 1861 r. zostały zamknięte.

Prócz funduszu domestykalnego znajdują się inne, z zasobów Stanowych uposażone, do których przeto funduszy Stany mają ewentualne prawo własności. — Tu widzimy 1. na najpierwszem miejscu, oddany galicyjskiemu Stanowemu Towarzystwu Kredytowemu w czasie jego założenia fundusz rezerwowy. Fundusz ten zlał się z dwóch dawnych funduszy, t. j. z funduszu ułanów, i z części dominikalnej funduszu szpichlerzów gromadzkich.

Likwidacya funduszu ułanów odbieranego częściami od c. k. Skarbu, nie jest jeszcze ukończona. Co z niego od czasu pierwszego zawiązania Towarzystwa Kredytowego dotychczas do Kasy Towarzystwa Kredytowego wpływało, wynosi 13,076 złr. 40³/₈ kr. w obligacjach, 58,887 złr. 51³/₄ kr. w m. k., i 73,284 złr. 26 kr. w. a. w gotowiznie: spodziewane pomnożenie wykazano w summie 43,376 złr. 76⁵/₁₀ kr. w. a.

Fundusz szpichlerzów gromadzkich oddany od c. k. Skarbu do Kasy Towarzystwa Kredytowego wynosi wedle podanego przez Buchhalterę wykazu summę 455,115 złr. 25⁵/₈ kr. w obligacjach, i 183,898 złr. 16¹/₄ kr. m. k. w gotowiznie.

Co do tego połączonego funduszu, znanego pod nazwą funduszu rezerwowego galicyjskiego Stanowego Towarzystwa Kredytowego, stanowi §. 77. ustawy tegoż Towarzystwa: „Gdyby z czasem Instytut Kredytowy miał być rozwiązany, zostający fundusz rezerwowy i wszelka jego własność stanie się własnością Stanów krajowych, które wtedy postanowią, na jaki cel dla ogółu pożyteczny takowy obrócony być ma.“

W tym paragrafie leży przyczyna utrzymywania w ewidencji funduszu rezerwowego galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego.

2. Fundusz emerytury dla aktorów sceny polskiej teatru hr. Skarbka. Z mocy umowy między Wydziałem Stanowym a ś. p. Stanisławem hr. Skarbkiem zawartej, wypłacał Wydział Stanów od r. 1845. przez lat 10 po 4000 złr. m. k. na utworzenie funduszu emerytury dla wysłużonych aktorów polskich. Ten fundusz urósł do r. 1857., w którym oddany został administracyi teatru hr. Skarbka, do summy 57,200 złr. l. z. i 299 złr. 9 kr. w książeczkę Kasy oszczędności.

Obecnie wynosi on 73,400 złr. w. a. l. z. i 58 złr. 59¹/₄ pr. w gotowiznie.

Ponieważ w §. 7. statutów emerytury zastrzeżono, że gdyby Zakład drohowyżki, z którym połączony jest teatr polski, kiedykolwiek był zniesionym, a scena polska równie nie istniała, fundusz, o którym mowa, po ustaniu przyznanych dożywotnich pensyj przejść ma na własność Stanów.

Inne fundusze które acz ani wyposażone, ani zasilane z funduszu domestykalnego, zostawały jednak pod zarządem Wydziału Stanowego, a które od niego Wydział krajowy w zarząd swój odebrał, są:

a) Fundusz stypendyów dla polsko-szlacheckich synów z zapisu ś. p. Andrzeja Zalechockiego. Summa za-

kładowa tego funduszu wynosi 54,479 złr. 33 kr., bieżący majątek wykazano w kwocie 1715 złr. 1 kr. — Przychód funduszu przeznaczony na 24 stypendya po 105 złr. w. a., i na dwa stypendya familijne po 157 złr. 50 kr. w. a.

b) Fundusz stypendyów z zapisu Jana Zurakowskiego. Suma zakładowa wynosi 99,800 złr. m. k. w papierach publicznych, i 51 złr. 9 kr. w gotowiznie. Z przychodu funduszu wypłaca się 6 stypendyów po 250 złr. m. k., 5 stypendyów po 200 złr. i 5 stypendyów po 150 złr. m. k.

c) Fundusz stypendyów Agenora hr. Gołuchowskiego. Summa zakładowa wynosi 16,400 złr. w obligacjach indemnizacyjnych, i 302 złr. 61 kr. w książeczkach Kasy oszczędności. Z przychodu funduszu mają się wypłacać trzy stypendya, mianowicie jedno o 300 złr., a dwa o 200 złr.

d) Fundusz uzbierany na założenie szkoły kucia koni; fundusz ten wynosi 13,150 złr. w obligacjach indemnizacyjnych, 14,800 w listach zastawnych, i 103 złr. 57 kr. w książeczkach Kasy oszczędności.

e) Fundusz zakładu sierocińskiego noszącego imię Cesarza Franciszka I.: wynosi on 26,400 złr. Z przychodu pobierają osierociąte chłopcy na prowincyi zasiłek roczny po 52 złr. 50 kr., we Lwowie zaś po 63 kr. w. a.

Wszystkiemi temi funduszami zaczął od czasu ich odbioru zawiadywać Wydział krajowy w zakresie dokumentami fundacyjnymi wytkniętym.

Prócz czynności do tego zawiadowania przywiązanych, załatwia Wydział krajowy inne wynikające z nadzoru nad Zakładem naukowym imienia Ossolińskich, tudzież nad Zakładem emerytury dla aktorów polskich.

On nadaje po największej części stypendya z powyżej wymienionych fundacyj pochodzące; na niektóre wywiera wpływ, jaki mu akta fundacyi przepisały, on przekłada Najjaśniejszemu Panu propozycje, celem użyczenia miejsc bezpłatnych: a) 19 w c. k. Akademii Maryi Teresy, i b) 40 w domach Kadetów lub innych wychowawczych zakładów wojskowych.

Te czynności i inne, teraz urzędującemu Wydziałowi krajowemu statutem przekazane, któremi były Wydział Stanowy zajmował się, przejął tenże d. 31. maja 1861 i od-tąd załatwia je jako do zakresu jego należące.

Po tem potrzebnem zboczeniu wracamy do poszczególnienia uchwał sejmowych, o ile takowe załatwił Wydział krajowy.

Do II. W dopełnieniu polecenia Sejmu, zaniósł tenże Wydział prozbę do Najjaśniejszego Pana o łaskawe postanowienie, ażeby wszystkie sprawy dotyczące się szlachectwa zdane były tymczasowie nie na c. k. Namiestnictwo, ale na Sejm, i ażeby Wydział krajowy był upoważniony do dalszego załatwiania onych, w sposób, jakim je były Wydział Stanowy załatwiał. Takie zarządzenie odpowiadałoby bardziej duchowi Cesarskiego dyplomu z d. 20. października 1861 i z d. 26 lutego 1861, ileże metryki szlachectwa i odnośne papiery, w archiwum Wydziału krajowego przechowywane, są niejako zabytkiem historycznym i stanowią część historyi kraju naszego.

Do III. Wniosek do prawa o nietykalności posłów sejmowych, i o swobodnem ogłaszaniu czynności sejmowych podany przez Sejm, przełożył Wydział krajowy Najjaśniejszemu Panu, do użyczenia mu sankeyi Monarszej.

Do IV. Z upoważnienia danego Wydziałowi krajowemu, ażeby wedle potrzeby przybrał tymczasowie urzędników pomocniczych i kancelaryjnych, korzystał dotychczas tenże Wydział w najoszczędniejszej mierze, gdy ku pomocy w załatwianiu chwilowo wzmagających się spraw przyjęto na czas potrzeby dwóch pisarzy dziennych dla ekspedytury, jednego dla registratury, naostatek jednego do tłumaczeń z języka ruskiego na polski i odwrotnie.

(D. c. n.)